

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ

Головною запорукою продуктивності праці та зростання рівня зайнятості є формування адаптивної робочої сили, що може адекватно сприймати виклики в умовах сучасної економіки. Розвиток інформаційного суспільства викликає необхідність неодноразово впродовж життя, професійної кар'єри змінювати професійний статус, постійно підвищувати кваліфікацію. Забезпечення безперервності освіти – це соціальне замовлення суспільства і дистанційна освіта є ефективною системою підготовки і безперервної підтримки високого кваліфікаційного рівня фахівців різноманітних сфер та галузей.

Ключові слова: ринок праці, зайнятість населення, інформатизація суспільства, освіта впродовж життя, дистанційна освіта.

HUK N. A.

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

DISTANCE LEARNING AS A FACTOR OF EMPLOYMENT GROWTH

The modern labour market is formed in conditions where the concept of human development became widespread, when exactly people are the centre of the theory development, as they are at the same time the main purpose of social development. The development of the information society makes it necessary to repeatedly throughout life and professional career change occupational status and advanced training. Therefore, knowledge, information, motivation as to their updates become a decisive factor of efficiency and competitiveness of any activity. Ensuring continuity of education is a social will of society, and distance learning can provide continuous educational growth of the individual. Distance learning is based on the use of both the best traditional methods of learning and new information technologies, as well as self-education. Distance learning allows you to receive a complete higher education or improve qualifications. It is an effective system of training to maintain a high level of qualification of specialists in various fields and industries.

Keywords: labour market, employment, informing society, lifelong learning, distance learning.

Постановка проблеми. Визнання інтеграції України в європейський економічний і політико-правовий простір ключовим зовнішньополітичним пріоритетом зумовлює і внутрішню трансформацію суспільства. Для покращення показників якості життя населення України та наближення їх до стандартів економічно розвинених країн світу потребують змін питання розвитку національного ринку праці, пов'язані із забезпеченням належного рівня економічної активності і зайнятості населення, формуванням відповідної конкурентоспроможності робочої сили, соціального захисту, заробітної плати і доходів.

Розвиток ринку праці залежить не лише від політики держави у сфері зайнятості, але й від дій працездатного населення. Трудовий потенціал суспільства, його активність є цінним ресурсом, тому важливу роль у забезпеченні економічного зростання країни повинна відігравати зайнятість населення. Сучасні процеси інтеграції, глобалізації, інформатизації об'єктивно зумовлюють необхідність формування особистості, здатної до безперервного підвищення свого компетентісно-кваліфікаційного рівня. Важливим чинником, що сприяє розв'язанню цієї проблеми, є освіта, навчання впродовж життя [4].

Навчання впродовж життя зорієнтоване на людину у контексті забезпечення її зайнятості, яка має вирішальне значення для суспільства з точки зору корисності, що визначає як економічний потенціал суспільства, так і добробут окремих громадян.

Вирішення проблеми навчання впродовж життя можливе через методи, форми і засоби дистанційної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує інтерес у сучасних наукових розвідках до питання освіти, як фактора впливу на професійну активність, мобільність населення. До цієї проблеми звертались Баришніков В., Давидова І., Огай М., Раманчук Н, Сардак С., Сігаєва Л. Шевченко Л. та інші вчені.

Аналізуючи особливості функціонування ринку праці в Україні С. Сардак акцентує увагу на потенціалі саморозвитку: «в умовах нестачі державних коштів на поширення системи державної освіти й перепідготовки економічно активної частини населення саморозвиток як складова навчання, що відбувається на власні кошти громадян, є можливістю відтворення особистісного та суспільного наукового потенціалу. У разі навчання населення основ саморозвитку спостерігатиметься поліпшення ситуації на національному ринку праці» [7, с.11].

Досліджуючи освіту як чинник конкурентоспроможності робочої сили, Шевченко Л. зазначає, що «тільки регулярне підвищення рівня освіти та кваліфікації робить працівника конкурентоспроможним суб'єктом ринку праці. А «структурним» безробітним, щоб одержати роботу, обов'язково необхідні перепідготовка та додаткове навчання» [8, с.77].

Давидова І. також підкреслює, що «у разі працевлаштування результативність використання

одержаних знань пов'язана з дієвістю безперервного навчання та підвищення кваліфікації» [2, с.60].

Аналіз публікацій доводить актуальність проблеми освіти, розвитку як визначального фактора працевлаштування населення і важливим є дослідження ефективності сучасних інформаційних технологій навчання в забезпеченні відповідності рівня професійної підготовки потребам ринку праці і поширення зайнятості населення.

Мета статті – обґрунтувати роль дистанційної освіти в забезпеченні самореалізації в професійній діяльності, конкурентоспроможності на ринку праці

Виклад основного матеріалу. Сучасний ринок праці формується в умовах, коли поширеною стала концепція людського розвитку, за якою саме люди стають центром теорії розвитку, оскільки вони є водночас і головною метою суспільного розвитку, і найважливішим його чинником, і інструментом свого власного розвитку.

Концепція навчання впродовж життя зорієнтована на людину у контексті забезпечення її зайнятості та активної громадянської позиції. Зайнятість є системою суспільно-економічних відносин між економічно активним населенням, суб'єктами господарювання та державою з приводу участі громадян у суспільно корисній діяльності, що регулюють забезпечення економічно активного населення робочими місцями шляхом різноманітних форм його участі у суспільному виробництві, а також впливають на відтворення, розподіл та перерозподіл трудової активності населення і таким чином визначають якість життя населення. Це означає, що держава не лише гарантує право на працю, але й покладає на кожного відповідальність за своє майбутнє у професійному відношенні.

Концепція людського розвитку передбачає не постійне надання підтримки знедоленим людям, а забезпечення випереджувальних заходів з недопущення зубожіння, безробіття, шляхом стимулювання розвитку людей, підвищення їхньої ролі у суспільстві, розширення можливостей вибору способу життя, можливостей прийняття рішень щодо свого життя, але водночас і посилення відповідальності за прийняте рішення та його виконання. І в цьому сенсі навчання впродовж життя орієнтується на попит ринку праці [1, с.3].

В сучасних економічних умовах частина людей періодично з різних причин не знаходить собі гідного професійного місця і вихід з такої ситуації вбачає в державній допомозі. Але треба розуміти, що проблеми на особистісному рівні створюють не тільки зовнішні обставини, а й результати власного життєвого шляху, тому той, хто має навички, знання, навіть за несприятливих обставин має кращі шанси порівняно з особами, котрі не бажають працювати та очікують сторонньої допомоги [7, с.10].

Сьогодні захищеним у соціальному відношенні може бути ініціативна й освічена людина, здатна гнучко перебудовувати напрямок і зміст своєї діяльності у зв'язку зі зміною технологій і соціального замовлення. У контексті тенденцій розвитку глобальної освіти ефективність системи освіти повинна проявлятися в її здатності не лише озброювати знаннями, але і формувати потребу в безперервному й самостійному оволодінні ними, розвивати вміння самоосвіти, виробляти індивідуальний творчий стиль.

В контексті того, що результати суспільного процесу сьогодні концентруються в інформаційній сфері, професійні знання старіють швидко і потребують постійного вдосконалення. Дистанційна освіта дозволяє створити систему безперервного самонавчання, загального обміну інформацією, тому може гнучко реагувати на потреби суспільства щодо підготовки високопрофесійних фахівців.

Під дистанційним навчанням розуміють індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [6].

Дистанційна освіта має певні характерні риси, такі як:

– гнучкість: студенти, слухачі, що одержують дистанційну освіту, в основному не відвідують регулярних занять, а навчаються у зручний для себе час та у зручному місці;

– модульність: в основу програми дистанційної освіти покладається модульний принцип; кожний окремий курс створює цілісне уявлення про окрему предметну область, що дозволяє з набору незалежних курсів-модулів сформувати навчальну програму, що відповідає індивідуальним чи груповим потребам;

– паралельність: навчання здійснюється одночасно з професійною діяльністю (або з навчанням за іншим напрямком), тобто без відриву від виробництва або іншого виду діяльності;

– велика аудиторія: одночасне звернення до багатьох джерел навчальної інформації великої кількості учнів, студентів та слухачів, спілкування за допомогою телекомунікаційного зв'язку студентів між собою та з викладачами [6];

– економічність: ефективне використання навчальних площ та технічних засобів, концентроване і уніфіковане представлення інформації, використання і розвиток комп'ютерного моделювання повинні призвести до зниження витрат на підготовку фахівців. Середня оцінка світових освітніх систем показує, що дистанційна освіта обходиться на 50% дешевше традиційних форм освіти. Досвід вітчизняних недержавних центрів дистанційної освіти показує, що їхні витрати на підготовку фахівця становлять приблизно 60% від витрат на підготовку фахівців з денної форми. Відносно низька собівартість навчання забезпечується за рахунок використання більше концентрованого подання й уніфікації змісту, орієнтованості технологій

дистанційного навчання на велику кількість студентів, а також за рахунок більш ефективного використання існуючих навчальних площ і технічних засобів, наприклад, у вихідні дні [5];

– технологічність: використання в навчальному процесі нових досягнень інформаційних технологій, які сприяють входженню людини у світовий інформаційний простір;

– соціальна рівність: рівні можливості одержання освіти незалежно від місця проживання, стану здоров'я і соціального статусу;

– інтернаціональність: можливість одержати освіту у навчальних закладах іноземних держав, не виїжджаючи зі своєї країни та надавати освітні послуги іноземним громадянам і співвітчизникам, що проживають за кордоном [6].

Означені риси дистанційної освіти позначають її переваги перед традиційною освітньою практикою. Одержати освіту дистанційно мають можливість особи, всіх віків, що проживають у малоосвоєних регіонах країни, вилучених від вузівських центрів; особи, що бажають придбати нові знання або одержати вищу/другу освіту; особи, не спроможні одержати освітні послуги в традиційній системі освіти в силу обмеженої пропускну здатності цієї системи, неможливості сполучення навчання з роботою й іншими специфічними умовами (сільські жителі, спортсмени й т.п.); особи, що проходять термінову службу в рядах збройних сил України, а також військовослужбовці, що звільняються в запас, офіцери і члени їхніх родин; особи, що мають медичні обмеження для одержання регулярної освіти в стаціонарних умовах (інваліди, поранені, що перебувають на лікуванні в госпіталях й т.п.); корпус менеджерів різного рівня, викладачів і інших фахівців, що потребують перепідготовки й підвищення кваліфікації; суб'єкти й об'єкти пенітенціарної системи (засуджені й обслуговуючий персонал виправних колоній); особи, що бажають одержати освіту в закордонних освітніх установах; звільнені й скорочені особи, зареєстровані в службах зайнятості.

В межах розвитку дистанційної освіти в Україні створено організаційну структуру системи дистанційної освіти; розроблено правові основи і стандарти; створено матеріально-технічну базу регіональних і локальних центрів дистанційної освіти; впроваджено систему ліцензування, атестації та акредитації закладів дистанційної освіти; розроблено засади фінансування цієї системи, розгортання і впровадження дистанційної освіти як форми навчання, рівноцінної з очною, заочною та екстернатом; розроблено і впроваджено систему пільг щодо використання комп'ютерних мереж і телекомунікаційної інфраструктури для складових системи дистанційної освіти [1, с.25].

Таким чином, дистанційне навчання є новою організацією освіти, що ґрунтується на використанні як кращих традиційних методів отримання знань, так і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, а також на принципах самоосвіти. Дистанційне навчання дає змогу впроваджувати інтерактивні технології викладання матеріалу, здобувати повноцінну вищу освіту або підвищувати кваліфікацію і по суті є планом самостійного індивідуального професійного розвитку для закріплення на сучасному ринку праці, що постійно змінюється.

Висновки. Оскільки сучасний світовий вектор соціально-економічного розвитку – це рух до суспільства знань, то з економічної точки зору, освітній рівень посилює конкурентну здатність працівників, покращує їх стан на ринку праці (сприяє зростанню оплати праці, розширює коло досяжних економічно та соціально привабливих професій, зменшує ризик втратити робоче місце та стати безробітним). Зростаючий попит сучасного ринку праці на освічених працівників визначає освіту як інвестицію в людський капітал, прямий фактор ефективності та конкурентоспроможності.

Людський капітал як сукупність знань, практичних навичок є власністю конкретної особи і цей факт впливає на те, що освіта виступає сферою підвищення адаптивних функцій людини до змін в динамічних та ускладнених умовах сьогодення. Концепція дистанційної освіти найбільше відповідає розвитку інформаційного суспільства, оскільки завдяки використанню новітніх інформаційних технологій охоплює широкі верстви суспільства та стає важливим фактором його розвитку.

Література

1. Баришніков В. Людський розвиток як сутність державної стратегії соціально-економічної політики (самоменеджмент в забезпеченні конкурентоздатності безробітних на сучасному ринку праці) : навч. посіб. / В. Баришніков. – К. : ІПК ДСЗУ, 2010. – 121 с.
2. Давидова І. Роль освіти в формуванні якісних характеристик робочої сили / І. Давидова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2015. – № 3. – Т. 1. – С. 58–60.
3. Караченцева І. Державна політика України в сфері зайнятості населення / І. Караченцева // Державне управління та місцеве самоврядування: історія та сучасність : зб. тез наук.-практ. конф. за підсумками стажування слухачів. – 2012. – С. 11–17.
4. Концепція освіти дорослих в Україні / [укл. : Л. Лук'янова]. – Ніжин : НП Лисенко М., 2011. – 24 с.
5. Корбут О. До питання про характерні риси дистанційної освіти [Електронний ресурс] / О. Корбут. – Режим доступу : <http://kamts1.kpi.ua/node/582>.
6. Положення про дистанційне навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>

7. Сардак С. Особливості функціонування ринку праці України та використання потенціалу саморозвитку для підвищення зайнятості населення / С. Сардак // Україна : аспекти праці. – 2006. – № 7. – С. 8–12.

8. Шевченко Л. Професійна освіта як чинник конкурентоспроможності робочої сили / Л. Шевченко // Соціальні аспекти конкурентоспроможності національної економіки. – 2008. – С. 77–85.

Надійшла 26.02.2016; рецензент: д. е. н. Рибчук А. В.